

N:o 73.

Af herr **Adelsköld**, om användandet af de medel, som inflyta genom tull på spannmål m. m.

Sedan ett nytt system i Sveriges handelspolitik nyligen införts, genom hvilket man hoppas kunna återföra »den gamla goda tiden», torde det icke saknas skäl att taga i närmare skärskådande, huru denna vackra afsigt skall kunna realiseras på det för fosterlandet mest gagnande sätt; ty ingen tänkande protektionist lærer väl hafva förestält sig, att näringarna utvecklas och landets ekonomiska tillstånd förbättras blott genom förfäktandet af abstrakta principer och dikterandet af högre eller lägre tullsats, genom hvilken senare åtgärd endast lefnadskostnaderna höjas och industriens framsteg hämmas, sedan den lifgifvande spörren för all industrial utveckling, konkurrensen med utlandet, upphört att vara så kraftigt verkande som förut.

Meningen med det nya systemets införande måste väl hafva varit att här, likasom det nu tillgår i utlandet, införa en förbättrad kommersiel och teknisk utbildning af industriidkare och handlande och att genom klokt användande af de högre inkomster, för den enskilde, som de nya tullarne måste skapa, till rastlöst och ihärdigt arbete vid jordbrukets förbättring och kreatursstammens förädling samt slutligen att genom ökad och ständigt förbättrat produktivt arbete (inom alla de industrigrenar, som äro för oss naturliga), af den goda beskaffenhet, att vi derigenom icke allenast må kunna tillfredsställa det inhemska behovet, utan med

framgång och heder uppträda i täflan med andra nationer på världsmarknaden — sätta fart i industrien och komma näringslivets pulsar att klappa med nyfödd kraft. Ty det är endast genom ökad produktion och förädling af landets produkter samt lönande utförsel af desamma — hvarigenom penningar inflyta — som den ekonomiska ställningen på ett naturligt sätt kan förbättras, arbete till höjda pris lemnas de arbetslöse, och medel erhållas till gäldande af den skuld, hvaruti vi häfta till utlandet för våra jernvägsbyggnader och vårt jordbruks förbättring samt till betäckande af kostnaden för sådana förnödenhetsartiklar, som landet icke kan producera.

Sådana måste väl afsigterna hafva varit, fast de aldrig tillräckligt tydligt uttalats, och för vinnande af detta önskvärda ändamål har väl äfven afsetts att staten, som genom de nya och höjda tullsatserna måste erhålla en högre inkomst, här, likasom i utlandet, der samma system är rådande, ersätter de förluster, som vissa näringar derigenom kunna komma att lida, gifver andra, som deraf äro i behof, ett kraftigt handtag och för öfrigt på ett klokt sätt använder de öfverskott, som uppkomma, till allmänt nyttiga ändamål, hvaraf den stora allmänheten, som dock alltid får betala den jämförelsevis drygaste delen, då fråga är om indirekt beskattning, såsom tullar, erhåller någon ersättning för sin ökade skattebörd.

Sveriges förnämsta näringar äro:

jordbruket med ladugårdsskötsel och binäringar:

bergshandteringen;

skogsafverkningen;

sjöfarten och

fiskerierna, hvartill komma

fabriker och manufakturverkerier samt en mängd binäringar och handtverkerier.

Sammanlagda värdet af den produktion, som uppkommer genom dessa hufvudnäringar samt industriella inrättningar och handtverkerier, är omöjlig att på siffran uppskatta, men torde, utan allt för stora misstag, kunna i medeltal för de sist förflutna 5 åren, *med det som förbrukas inom landet*, i rundt tal upptagas till närmare 1,000 millioner kronor, deraf utförseln (utom renad sprit) i medeltal under samma år uppgått till ett värde af omkring 250 millioner kronor.

Ofvanstående årliga produktionsvärde af 1,000 millioner kronor motsvarar efter 4 procent ränta ett kapital af 25,000 millioner kronor,

hvilket således är det penningvärde, som den svenska jorden, de svenska bergen och skogarne och det svenska arbetet kunna sägas representera, men dessutom eger landet ett ytterligare kapital, som må hända är lika stort, uti jernvägar, kanaler, vägar, byggnader m. m. samt obegagnade naturkrafter och naturtillgångar m. m., m. m.

Ofvannämnda belopp torde vid första påseendet förefalla mången allt för högt, men om de 250 millioner kronor, hvartill utförseln uppgår, fråndragas, visar sig att förbrukningen inom landet af landtmanna-, bergs- och skogsprodukter samt industrialster från egna fabriker och handtverkerier skulle uppgå till 750 millioner kronor, och fördelas denna summa på landets 4,860,000 invånare, så komma i medeltal på hvarje, rika och fattiga, öfver hufvud taget, en årlig förbrukning af endast 154 kronor, eller 42 öre om dagen, hvilket icke kan anses för högt räknadt; men om också beräkningen skulle vara åtskilliga millioner för hög, betyder detta icke så mycket i fråga om så stora summor, och det kan ju i alla händelser vara af intresse att på ett ungefär känna landets årliga produktionsförmåga och deraf följande kapitalvärde.

Då nu hela den in-tecknade skulden jemte statens lån för jernvägsbyggnader, hvarför full valuta likväl finnes, endast uppgår till 1,650 millioner kronor, så synes den ekonomiska ställningen icke vara så förtviflad, som man må hända föreställt sig, och ingen fara föreligger heller, blott man vill tillvarataga våra naturliga tillgångar, arbeta och spara.

Det är naturligtvis dessa hufvud- och binäringar, fabriker, manufakturverkerier samt handtverkerier, som genom det nya ekonomiska systemet skulle lyftas ur sitt »nuvarande betryck» till en högre ståndpunkt, och derom är ju ej annat än godt att säga.

Af dessa näringar har den viktigaste, *jordbruket*, redan genom de nyligen beslutade tullarne å spanmål erhållit det handtag den önskat, och det skulle således kunna anses såsom ett bevis på oförnöjsamhet från jordbrukarnes sida, om ytterligare understöd i annan form skulle fordras, och hvad *bergshandteringen*, *fabriker*, *manufakturverkerier* och *handtverkerier* beträffar, är det väl antagligt, att den förstnämnda redan under innevarande riksdag erhåller samma handtag genom tullar som jordbruket, och, i fråga om de senare, kommer förmodligen samma lifvande uppmuntran dem till del, så snart de ingångna utländska handelstrakterna kunna uppsägas. *Skogshandteringen* sköter nog sig sjelf utan sådan uppmuntran, så länge det finnes någon skog att afverka, för så vidt den får

vara fredad för intrång från det allmännas sida i form af väl behöflig lagstiftning mot skogssköfling, hvilket är den enda *nödhjelp* denna näring kan behöfva, och då återstå *sjöfarten* och *fiskerierna*, hvilka icke kunna hafva någon nytta, utan, i synnerhet den förstnämnda, i stället blifva lidande genom nya och högre tullar på lifsförnödenheter och industrialster.

Hvad *sjöfarten* särskildt angår, torde icke några bevis behöfva anföras, att den under senare åren, må hända mer än någon annan näring, varit lidande genom det allmänt rådande tryckta ekonomiska tillståndet.

Brutto fraktinkomsterna för svenska fartyg i utrikes sjöfart hafva sålunda från och med år 1880 till 1885 nedgått ifrån 36,842,000 kronor till 28,983,000 kronor, eller med nära 8 procent, och under senare åren ytterligare sjunkit, och torde öfver hufvud taget för närvarande icke lemna någon nettobehållning på det kapital af öfver 100 millioner kronor, som uti denna näring finnas nedlagda, hvartill kommer den risk, som en sådan näring alltid måste medföra för de i densamma placerade kapital. Och alldeles klart är äfven, att det nya ekonomiska system, som nu införts, kommer att verka högst menligt på den utrikes *sjöfarten*.

»Sverige för svenskarne» är lösen, och med det nya systemet afses ju således minskadt behof af utländska varor och således minskning i den införsel, hvarpå den utrikes *sjöfarten* till väsentlig del existerat. Följden häraf måste otvifvelaktigt blifva i samma mån minskad fraktinkomst, och då *sjöfarten* redan för närvarande icke lemna någon behållning, skulle en ytterligare nedsättning i inkomsterna verka fullkomligt ruinerande.

För den utrikes *sjöfarten*, som har till ändamål att förmedla samfärdseln med utlandet, kommer det nu införda systemet sålunda att verka alldeles motsatsen mot hvad det är afsedt att göra för andra inhemska näringar och industrier, och ju fördelaktigare tullarnes verkningar skulle komma att ställa sig för industrien i öfrigt, desto mera mördande måste de verka på *sjöfarten*.

Erfarenheten har äfven visat sådana ofördelaktiga verkningar i Amerika, der, som bekant, handelsflottan till största delen gått under, sedan protektionism infördes.

I Amerika har man emellertid nu funnit nödvändigt att genom statsunderstöd återupprätta denna viktiga näring, och en lag har nyligen inlemnats till Förenta Staternas kongress med förslag att gifva alla unio-

neus fartyg, som sysselsättas med utrikes sjöfart, ett premium af 30 cents pr ton för hvarje inseglade 1,000 miles, och detta kommer otvifvelaktigt att hafva åsyftad verkan att skapa en ny handelsflotta.

I Frankrike och i Tyskland beviljades, som bekant, samtidigt med att ett högre tullsystem infördes betydliga subsidier till rederibolag, som trafikera sådana linier, som ansågos nyttiga för de respektive staternas handelsförbindelser med utlandet, samt till premier för inhemsk fartygsbyggnad, och uti Italien lærer samma premieringssystem, som föreslagits i Amerika, vara rådande.

Hvar och en bör lätt kunna tänka sig, hvilken oberäknelig förlust det skulle vara för ett land som Sverige, omgifvet af hafvet, och der sjöfarten och skeppsbyggeriet således måste vara en af de allra naturligaste bland näringar, om denna näring, som sysselsätter öfver 22,000 raska och härdade sjömän och med deras familjer gifver lifsuppehälle åt minst dubbla detta antal människor, som gifver arbete och förtjänst, ja, uppehåller våra utmärkta mekaniska verkstäder och afsättning för våra bergs- och skogsprodukter, här liksom i Amerika skulle förqvävas af det nya systemet, som just är afsedt att lyfta alla näringar och all industri.

Jag anser således som en ovilkorlig konsekvens af detta nya system, att likasom andra näringar och industrier erhålla understöd genom tullar, så bör ock sjöfarten, som skadas genom samma tullar, innan det blifver för sent och olyckan skett, erhålla hjälp och understöd genom de ökade statsinkomster, som genom de nya och höjda tullsatserna komma att inflyta, och för min enskilda del anser jag detta, bäst och rättvisast för alla, böra ske i enlighet med det system, som tillämpas i Italien och sannolikt kommer att införas i Förenta Staterna, om också premiernas belopp skulle kunna bestämmas något lägre här, der en handelsflotta ännu finnes, än i Amerika, der en sådan skall nyskapas. Såsom vilkor för erhållande af högre seglationspremie skulle ju kunna stadgas, att för ändamålet lämpliga fartyg konstruerades så, att de kunde bestyckas och vara användbara i krig, hvarigenom vår försvarskraft, utan synnerlig tillökning i kostnad, kunde väsentligen stärkas.

Jag kommer nu slutligen till *fiskerindringen*.

Äfven denna näring måste för vårt, på en sträcka af 234 mil hafomflutna land, med dess rikedom på sjöar, floder, elfvar och vattendrag, äfven vara en af de naturligaste och som således borde af det allmänna tagas under armarne på ett kraftigare sätt än som beklagligen

hittills varit fallet. Hafvets rikedom på fisk är oändlig, och många af våra insjöar och vattendrag skulle må hända enligt kompetenta auktoriteters vitsord kunna lemna lika riklig nettoinkomst, genom fiskskörd pr hektar, som ett väl skött jordbruk. En sådan auktoritet i detta hänseende som professor Huxley har i ett föredrag i England rörande fisket anfört exempel på att, *pr hektar vatten, under längre tid fiskats dubbelt så mycket i vikt af fisk som å samma areal väl skött åker kunmat, under samma tid, produceras kött, ost och smör.*

Såsom bevis på hvad fiskerier kunna inbringa må bland annat anföras att, enligt Norges officiella statistik, inbringade fisket under åren 1881—85 i medeltal 43,200,000 kronor årligen, och enligt uppgifter i »Nordisk Aarsskrift for Fiskeri» sysselsatte fisket i England 540,000 människor och inbringade 11,000,000 £ (lika med 200 millioner kronor). I Förenta Staterna i Norra Amerika uppgifves värdet af fisket år 1870 till 44 millioner kronor, men hade 1884 stigit till 400 millioner kronor och ensamt af preserveerad hummer, lax och sardiner i lådor utfördes för ett värde af 12 millioner kronor, hvilket tillskrifves införandet af förbättrade båtar och redskap, assurance, belöningar för visad skicklighet och dugtighet i yrket, noggrant tillvaratagande och tillgodogörande af biprodukterna samt anslag af allmänna medel till fiskhamnar, kommunikationsanstalter för fiskeriprodukternas lättare afsättning m. m. dylikt.

För laxfisket i Skotlands elfvar har staten en skatteinkomst af 250,000 £, eller 4,500,000 kronor om året o. s. v. Men också gör man något för fisket i utlandet.

I Norge upptogs i budgeten för 1884—85 till fiskerinäringens befrämjande ej mindre än 582,886 kronor, och i tyska budgeten för 1888—89 förekommer ett anslag på 600,000 mark till nya hamnanläggningar för fisket och dylikt, och i Tyskland läres vara under utarbetning ett förslag att medelst räntefria amorteringslån understödja hafsfiskerierna. Hvad göres här i Sverige? Svaret måste blifva: så godt som intet. Något laxodling i temligen inskränkt skala, hvarförutom en för ändamålet så olämplig som möjligt varande kronans kanonbåt under vintrarne stationerats i Bohuslänska skärgården — det är nästan allt.

På hafvet är vår kraftiga, härdade och aktningvärda fiskeribefolkning lemnad åt sitt öde och sin fattigdom. I stället att använda nyare tiders förbättrade och mera ändamålsenliga redskap, båtar och fångsätt, hvarigenom såväl fångsten kunde blifva rikare som af bättre

beskaffenhet, tvingar medellösheten dem att vidblifva det gamla, och i brist på kapital och företagsamhet samt lämpliga kommunikationer för fiskeriprodukternas hastiga afsättning inåt landet, stannar den hufvudsakliga vinst, som kunde uppkommit, i utländska uppköparens händer. Hvem har ej med grämlse sett, huru obetydligt af de rikedomar, som sillens återkomst till våra kuster medför, af ofvannämnda orsaker blifvit tillgodogjort samt beklagat att bristen på kommunikationer, brist på företagsamhet och kapital hindrat tillgodogörandet af dessa, i ordets egentliga bemärkelse, »Guds gåfvor».

Och i våra sötvatten göres så godt som intet för att genom fiskodling och skyddandet af fisken under lektiden ersätta den utrotning, som under sekler ohejdadt fått pågå.

Här, om någonstädes, skulle statens kraftiga ingripande genom undervisning i fisket, genom skärpt lagstiftning och kontroll öfver insjöfisket, genom understöd till jernvägsanläggningar i Bohuslän, genom fiskodlingsanstalter, genom räntefria amorteringslån till hafsfiskarena för att sätta dem i stånd att anskaffa tidsenlig utrustning, genom anställande af instruktörer för bästa användandet och tillgodogörandet af fisket med dess många biprodukter m. m., säkert och oväntadt hastigt kunna åstadkomma underverk, hvarigenom våra fiskerier, som nu kunna anses ligga i fullkomligt lägervall, skulle kunna — likasom de amerikanska — upparbetas till en af våra förnämsta näringar, till en rikedomskälla såväl för staten som den enskilde.

Men äfven om ofvanstående åsigter i fråga om sjöfarts- och fiskerinäringarnas stora betydelse för landet och de i sammanhang dermed framkastade förslagen till deras lyftande och utveckling skulle, som jag hoppas, vinna bifall, och statsunderstöd sålunda komma att lemnas dessa näringar, komma dock antagligen betydliga belopp att återstå genom de ökade statsinkomster, som genom tullarne å spanmål och nu höjda tullsatser å industrialster måste inflyta.

Statsverket har, oaktadt under en följd af år gjorda betydliga skattelindringar, hittills i allmänhet redt sig väl med de nuvarande ordinarie inkomsterna och bevillingarna, och bör, om tillbörlig sparsamhet fortfarande iakttagas, äfven framgent kunna reda sig, hvilket bör blifva så mycket lättare, sedan en förhöjning i bränvinsskatten beslutats, som antagligen kommer att inbringa tre millioner kronor. De nya tullinkomsterna

kunna och böra således betraktas som en alldeles ny, oberoende inkomstkälla, som icke får sammanblandas med budgeten i öfrigt.

Hvartill då lämpligast använda dessa öfverskottsmedel?

Efter min mening till hastigare amortering af statens för jernvägsbyggnader upptagna lån, och måhända till fond för den arbetare- och ålderdomsförsäkring, hvartill plan inom kort torde vara att förvänta från den för detta ändamål tillsatta komité, samt för andra ändamål af liknande beskaffenhet.

Tills vidare, och tills utredning skett, och tills beslut hunnit fattas om införandet af arbetare- och ålderdomsförsäkring och dylikt samt understöds lemnande till sjöfarts- och fiskerinäringar, skulle hela den nya tullinkomsten kunna användas till beslutade jernvägsbyggnader, hvarigenom ytterligare låns upptagande kunde undvikas, och till uppköp af svenska statens obligationer — eller på annat sätt till afbetalning af landets skulder till utlandet.

Tanken att använda öfverskotten vid statsregleringen till afbetalning af vår skuld till utlandet har hos mig varit lika gammal som min riksdagsmannabana och har äfven åtskilliga gånger förberedande af mig uttalats, ehuru jag ansett tiden icke vara inne att derom göra framställning till Riksdagen.

Uti en reservation mot statsutskottets utlåtande n:o 23, i fråga om disposition af de medel, som kunde inflyta vid försäljning af mindre kronoegendomar, hafva emellertid ledamöterna af Andra Kammaren föreslagit dessa medels användande till afbetalning af statens för jernvägsbyggnader upptagna lån.

Tanken att med tillgängliga medel verkställa en sådan afbetalning har således från ett inflytelserikt håll framstälts, och ehuru den visserligen icke vunnit Riksdagens bifall i den fråga, i sammanhang med hvilken den framkom, förtjenar den likväl att taga fasta på, så mycket mera som tillgångar genom de nya och höjda tullarne efter mensklig beräkning icke komma att fattas, blott de icke bortplottras på mer eller mindre onödiga anslag. När kriget mellan nord- och sydstaterna i Amerika 1868 utkämpats, hade Förenta Staterna en skuld af ej mindre än 11,200 millioner kronor, och för att kunna betala ränta på och amortering af detta ofantliga kapital, uppgående efter dåvarande räntefot, 6 procent, till närmare 800 millioner kronor om året, ökades tullsatserna, och härigenom infliöto så stora belopp, att statsskulden den 1 juli 1887 nedgått till 4,606

millioner kronor eller i medeltal minskats med 360 millioner om året, och dessutom funnos vid sistnämnda tid inneliggande i statskassan omkring 3,086 millioner kronor disponibla till ytterligare afbetalningar, så att inom kort hela den ofantliga skulden efter omkring 20 år slutbetalats.

Och ändå har tillgång funnits att anvisa till folkskoleundervisningen 77 millioner dollars eller sina 300 millioner kronor om året, hvilket, i förbigående sagdt, i förhållande till folkmängden i Förenta Staterna och Sverige, skulle motsvara omkring 25 millioner kronor här i landet eller ungefär samma belopp, som vi kontant offra på vårt otillfredsställande och långt ifrån betryggande försvarsverk.

Folkskolorna få här nöja sig med ett statsbidrag af 3,121,240 kronor eller $\frac{1}{8}$ af förstnämnda belopp, men så är undervisningen äfven derefter, hvilket visat sig deraf, att bland de värnpligtige förekomma åtskilliga, som kunna vara ganska »slängda» i utanläsning, men hvarken kunna läsa innantill eller skrifva.

Men också är man i Amerika för närvarande i stor förlägenhet för användandet af de inflytande milliarderna, så att presidenten föreslagit betydliga nedsättningar i tullsatserna, och enligt amerikanska tidningar har det finansutskott, som nedsatts af representantshuset till tullfrågans behandling, nyligen föreslagit nedsättning af tullarne på stål, jern, trävaror, papper, väfnader m. m. med nära 200 millioner kronor årligen.

»Moren har gjort sin tjänst, moren kan gå!»

I Amerika låter man tullen betala statsskulden; sedan detta ändamål vunnits, nedsätts tullarne.

I gamla Europa åter går det till på motsatt vis; der höjer man tullarne och ökar samtidigt skuldbördan; men det är detta, som gör skillnaden så stor och karakteriserande för europeiska och amerikanska förhållanden.

Borde vi nu icke emellertid följa Förenta Staternas exempel och med de medel, som inflyta genom de nya spanmålstillarne och de antagligen blifvande ökade tullinkomsterna för industrialster, påskynda amorteringen af vår utländska statsskuld, hvarmed jag menar icke allenast statens utan jemväl hypoteksföreningarnas? Det enda sättet att få den öfverdrifvet höga räntan på hypotekslånen nedsatt är nemligen att inbetala lånen och, då detta icke kan ske genom föreningarna sjelfva eller hypoteksbanken, är det endast staten, som här kan uppträda förmedlande.

Jag tror att många och på förhand knappast beräkneliga fördelar skulle uppkomma genom en sådan påskyndad amortering af vår utländska skuld.

Vår kredit i utlandet är visserligen, trots de mindre rekommenderande beskrifningar på det ekonomiska tillståndet, som uppdukats i Riksdagens kamrar och i pressen, den bästa, hvilket bevisas af den höga kursen på våra obligationer, som är bland de högsta i Europa, och detta kommer sig naturligtvis deraf, att de utländske långifvarne gjort sig noga underrättade om våra tillgångar och det ändamål, hvartill upplåningen användts; men otvifvelaktigt är, att, om man funne att vi lika som amerikanarne använda tillgångarne ej allenast att verkställa de kontraktsenliga ränte- och amorteringsliqviderna utan till hastigare afbetalning af skulden, skall vår kredit ytterligare ökas och Sverige måhända vinna samma höga rang som t. ex. England, och hvilket gynnsamt inflytande detta skulle hafva på våra handelstransaktioner med utlandet behöfver väl ej sägas, helst om vi på samma gång frånginge det skandinaviska myntsystemet och förenade oss med någon af de stora staternas — t. ex. Frankrikes.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra och under förhoppning, att de af mig uttalade åsichter vinna Riksdagens bifall, får jag värd- samt hemställa,

att Riksdagen ville besluta, att de medel, som inflyta genom de nya tullarne på spanmål, mjöl eller andra lifsförnödenheter samt genom förhöjda tullsatser på industrialster och annat, skola särskildt redovisas och ställas till riksgäldskontorets förfogande, att tills vidare eller tills beslut kunnat fattas om medels anvisande till understöd åt sjöfarts- och fiskerinäringarna samt till arbetare- och ålderdomsförsäkringar m. m. dylikt, användas till beslutade jernvägsbyggnader samt till ökad amortering af statens och hypoteksbankens i utlandet upptagna lån.

Stockholm den 17 mars 1888.

Cl. Adelsköld.